

Nyelvtaniszabály-konfliktusok kanonikus tipológiai megközelítésben

Scheibl György

SZTE Német Nyelvészeti Tanszék

1. Bevezetés

Jelen tanulmány célja a Surrey Typology Group nyelvtipológiai irányzatának, a kanonikus tipológiának egy konkrét nyelvi jelenségre való alkalmazása.

A kanonikus tipológia módszertanát (a továbbiakban: KT), melynek előfutára sok szempontból Greenberg (1960) volt, Corbett (2003) dolgozta ki az *egyeztetés* nyelvtipológiai leírására. A morfológiában először az inflexió leírására találni példákat KT-megközelítésben, pl. Corbett (1999; 2001; 2005) és Baerman et al. (2005), később az inflexiós osztályok, a morfoszintaktikai jegyek és a deriváció területén is: Spencer (2005), Stump (2006; 2007), Corbett (2007a; 2007b; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012), Corbett et al. (2008), Thornton (2008), Nikolaeva–Spencer (2008), Stump–Finkel (2008), Sagot–Walther (2011), Walther (2011), Brown et al. (2013). Viszonylag újnak számít a KT alkalmazása a fonológiában (Hyman 2009). Brown et al. (2013) esettanulmányok egész sorát mutatja be a következő területekről: tagadás, morfoszintaktikai jegyek, függő mondatok, klitikumok, szenvedő igealakok, visszaható igék, birtokos jelzők. A KT részletes bemutatásához vö. Corbett (2003; 2005; 2007a; 2009; 2010; 2011; 2012), Thornton (2008), Sagot–Walther (2011), Brown–Chumakina (2012), Spencer–Luís (2012), Walther (2011).

N. Chomsky és J. Greenberg nyelvészeti tevékenysége óta a nyelvvel kapcsolatos vizsgálódások egy része a *lehetséges nyelv* leírására, illetve a nyelvek közti különbségek alapjául szolgáló variációs spektrum határainak kijelölésére irányul. Tagadhatatlan különbségeik ellenére a chomskyánus és a greenbergi nyelvelmélet közös vonása az univerzalisztikus szemléletmód, amely nemcsak a lehetséges mondat, de a lehetséges SZÓ meghatározására is vonatkozik, vö. Dixon–Aikhenval'd (2002), aki a lehetséges szavak tipológiája alatt a szavak/szóalakok (formai) variációját érti a világ nyelveiben.

A lehetséges szó leírására természetesen a legkülönbözőbb szempontokat használhatjuk, pl. inflexiós, lexikális vagy fonológia megközelítésben. Ez az esettanulmány a lehetséges szót nyelvtani szabályok kimeneti alakjaként (outputjaként) fogja fel, és ezen alakok morfológiai és/vagy fonológiai formáját tipologizálja a KT elméletében.

Egy tetszőleges inflexiós szabály *normális realizációja* az, ha alkalmazásával a lexémához inflexiós cellánként *egyetlen alakot* rendelhetünk. Ezt a továbbiakban az 1 ALAK megszorítás jelzi. Ilyen eset például, ha a magyar *téma* vagy *séma* főnévből többes számot akarunk képezni. Mindkettőnek csak egy többes számú alakja van: *témák*, *sémák*.

A fent említett normális realizációtól való eltérés azt jelenti, hogy az adott szabály cellánként 1 ALAKnál többet vagy 1 ALAKnál kevesebbet hoz létre. A németben például a *Thema* főnévnek két (*Themen*, *Themata*), a *Schema* lexémának három lehetséges többes számú alakja van (*Schemas*, *Schemen*, *Schemata*). 1 ALAKnál kevesebb, azaz üres cella olyan főneveknél van, amelyek nem pluralizálhatók, például a német *Fieber* 'láz' csak egyes számban használható.

Egy szabály normális realizációjától való eltérések azért fontosak, mert a vizsgálandó lehetséges szó határait jelölik. Olyan *irregularitások*, amelyek a lehetséges szó extrém típusait definiálják, s ezért különleges figyelmet kapnak a KT-ban.

A *nyelvtaniszabály-konfliktusok* (a továbbiakban: NySzk) a fentiek értelmében szintén irregularitások. Akkor állnak elő, ha két vagy több egymásnak ellentmondó, azaz különböző outputtal rendelkező nyelvtani szabály alkalmazható lexémák azonos csoportjára, vö. a pontos definíciót a 3. pontban. A NySzk-k osztályozhatók (i) a nyelvtani szabályok outputjai szerint: 1 ALAK (szóló győztes), 2 ALAK (dublett), 0 ALAK (hiány); (ii) az érintett jegyek szerint: morfoszintaktikai, fonotaktikai és szemantika jegyeket érintő NySzk-k; (iii) a nyelvi szint szerint: fonológiai, inflexiós, szintaktikai és derivációs NySzk.

A tanulmány felépítése a következő: A 2. pont rövid áttekintést nyújt a KT módszertanáról. Terjedelmi okokból nem törekszem e tipológiai megközelítés teljes ismertetésére, más tipológiai irányzatokkal való összehasonlítására. Részletesebb tudományelméleti és módszertani leíráshoz vö. Scheibl (2015) és <http://www.smg.surrey.ac.uk/approaches/canonical-typology>. Csak azt az alapvető eljárási módot és gondolatmenetet ismertetem, amellyel a vizsgálni kívánt jelenség a KT-ban jellemezhető, és a nyelvi adatok osztályozhatók. A leírás négy részből áll. A 3. pontban definiálom a NySzk-t, a 4. pontban bemutatom a releváns osztályozási paramétereket, az 5. és 6. pontban pedig meghatározom a kanonikus értéket és ennek függvényében a valós jelenségeket. A gondolatmenet bemutatására és illusztrálására öt nyelvből hozok saját példákat, hogy azok – részletesebb elemzés nélkül – a fenti osztályozásnak megfelelően az NySzk lehető legkülönbözőbb megjelenési formáit szemléltessék.

2. A KT módszertana

A NySzk-k vizsgálata a KT általános módszertana szerint négy lépésből tevődik össze.

1. lépés: A NySzk definiálása és egy bázis létrehozása.

Esetünkben adva van egy nyelv két nyelvtani szabálya, amelyek (részben) lexémák azonos osztályaira alkalmazhatók (input-feltétel), de különböző outputtal rendelkeznek (output-feltétel). Ebben az esetben az 1. és a 2. szabály közt szabályellentét alakul ki, amelyet a példák bemutatásakor így jelölünk: $\mathfrak{R}1 \blacktriangle \mathfrak{R}2$. Például (1):

(1) **Analitikus szuffixumok a magyarban**

$\mathfrak{R}1$ Az analitikus szuffixumok, mint pl. a *-hAt* hatóképző, a magyarban kötőhangzó nélkül kapcsolódnak az igetőhöz. $\blacktriangle \mathfrak{R}2$ *... C_1C_2+C ..., ahol a C_1C_2+C igei morfémahatáron fonotaktikailag nem jól formált sztring.

A morfológiai/morfofonológiai $\mathfrak{R}1$ konfliktusba kerül a tisztán fonotaktikai $\mathfrak{R}2$ szabállyal, ha olyan kettős mássalhangzós tövű igékhez akarjuk kapcsolni a hatóképzőt, amelyekben a $CC+h$ nem jól formált sztring, a fonotaktikai szabályhoz vö. Lukács et al. (2009: 143). Az *oml-ik* és a *háml-ik* abban különböznek, hogy az előbbinek epentetikus, azaz a magánhangzó-kieséses alternációt mutató töve van: az *oml-* és az *omol-* tö a szuffixumtól függően alternál (*oml-ott*, *omol-nak/oml-anak*, *omol-jon*). A *háml-ik* ezzel szemben csak egy tőalakkal rendelkezik: *háml-*. Ha ezekhez az igékhez akarjuk kapcsolni az analitikus hatóképzőt, szabálykonfliktus áll elő, amelyet az *oml-ik* esetén az $\mathfrak{R}1$ szabály előnyére fel lehet oldani.

A *-hAt* szuffixum előtt nem állhat kötőhangzó, az **oml-hat* fonotaktikailag nem jól formált; de mivel ennek az igének van tőalternánása, a hatóképző az *omol-* töhöz már a fonotaktikai $\mathfrak{R}2$ megsértése nélkül kapcsolható: *omol-hat*. A szabálykonfliktus tehát *feloldható* és *megjavítható*. Ugyanez a javítás viszont nem működik a *háml-ik* ige esetén. A **háml-hat* $\mathfrak{R}2$ miatt nem jól formált. A **háml-hat* szintén nem jól formált, mivel az igének nem epentetikus töve van, és a javítási művelet nem sorolhatja át az igét más tőosztályba, vö. a példákat és az elvet Lukács et al. (2009)-ben. Az eredmény: hiány a *háml-ik* ige inflexiós paradigmájában. Ebből az igéből

nem lehet hatóképzős alakot képezni. Az irregularitásnak számító hiány szabálykonfliktusra vezethető vissza.

2. lépés: Dimenziók, azaz varianciaparaméterek meghatározása, ezáltal egy elméleti tér létrehozása és a konkrét jelenségek lokalizálása ebben a térben.

A NySzK-k leírásához öt dimenzióra/kritériumra lesz szükségünk. Ezeket a 4. pontban ismertetem, de közülük az elsőt, a **KR-1 Elérhetőség** dimenziót, jól szemlélteti az (1)-es példa. Az elérhetőség a két ellentétes szabály outputjait határozza meg. Mint láttuk, három elméletileg lehetséges output különböztethető meg:

(2) DUBLETT ~ HIÁNY ~ 1 ALAK

A (3)-as példa hasonló szabálykonfliktust mutat be azzal a különbséggel, hogy itt minden epentetikus igető esetén két lehetséges ALAKOT generál a két ellentétes szabály, vö. Lukács et al. (2009):

(3) A kvázianalitikus szuffixumok, mint pl. a jelen idő többes szám 3. személyű *-nAk* rag, a magyarban kötőhangzóval vagy kötőhangzó nélkül is kapcsolódhatnak az igetőhöz. ▲
 $\mathfrak{R}2^* \dots C_1 C_2 + C \dots$, ahol a $C_1 C_2 + C$ fonotaktikailag nem jól formált sztring.

$\mathfrak{R}2$ ugyanaz, mint (1)-ben, $\mathfrak{R}1$ kimondja, hogy fonotaktikai szabályok megsértésének elkerülésére az igető és a rag közé kötőhangzó ékelődhet. Az *oml-/omol-* típusú epentetikus ikesige-tövek eszerint két tőalternánssal rendelkeznek a kvázianalitikus szuffixumok kapcsolódásához: egy kötőhangzós rövid tövel a *-nAk* rag előtt (*oml-a-nak*) és egy kötőhangzó nélküli hosszú tövel (*omol-nak*). Az eredmény: irregularitásnak minősülő dublettek, amelyek a fenti szabálykonfliktusra vezethetők vissza.

3. lépés: A kánon, azaz a jelenség kanonikus realizációjának definiálása, ami az alkalmazott kritériumok/dimenziók konvergens pontjának meghatározását jelenti. Ez lesz a jelenség „legjobb”, kanonikus realizációja, még ha csak elméletben létezik is.

Esetünkben a dublettek a szabálykonfliktusok legjobb, legegységelműbb, azaz kanonikus megjelenési formái, hiszen jelenlétük (a két másik szabályoutputtal ellentétben) mindig szabálykonfliktusra utal.

4. lépés: A ténylegesen meglévő jelenségek lokalizálása a dimenziók/kritériumok által meghatározott elméleti térben, és ezek rendezése a kánontól mért távolságuk szerint az $a > b$ (olvasd: 'a kanonikusabb, mint b') típusú formulák segítségével.

Az elérhetőségi kritérium értelmében a dublett áll legközelebb a kánonhoz, ezt követi a hiány. Az 1 ALAK végül a szabálykonfliktusok legkevésbé kanonikus realizációja.

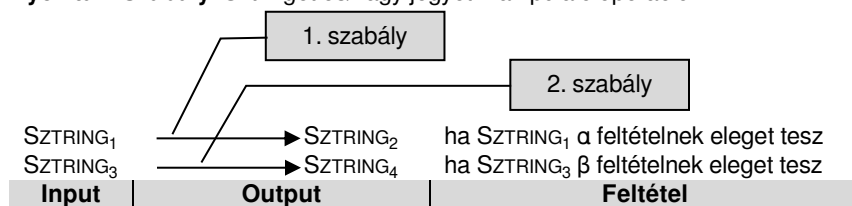
3. A bázis

Jelen esettanulmányban a KT eszköztárával jellemzendő nyelvi jelenséget nyelvtaniszabálykonfliktusnak nevezzük, és a következőképpen definiáljuk:

(4) **Nyelvtaniszabály-konfliktus** (NySzK):
 Egy nyelv nyelvtani rendszerének bármely jelensége, amelyet egymásnak ellentmondó/egymást kizáró nyelvtani szabályok generálnak.

Ez a lehető legáltalánosabb definíció bármely nyelvre alkalmazható, és képes lefedni az itt bemutatandó irregularitások legszélesebb körét. Hasonlóan általánosan definiálható a „nyelvtani szabály” is:

- (5) **Nyelvtani szabály:** Sztringet és/vagy jegyet manipuláló operáció.

Az 1. szabály SZTRING₁-ből SZTRING₂-t generál, ha az eleget tesz az α feltételnek. Hasonlóan jellemezhető a 2. szabály is. Példaként vegyük a német esetragozást. A *Wort* 'szó' genitívusza *Wortes* vagy *Worts* lehet. A két lehetséges genitívuszi alak két genitívuszi szabályra vezethető vissza. Az egyik az -es genitívuszi esetragot rendeli bármely főnévi lexémához, amelyik az erős semlegesneműek deklinációs osztályába tartozik és mássalhangzó+zárhang végű. A másik szabály ugyanehhez az osztályhoz az -s végződést rendeli. Az eredmény: *genitívuszi dublettek* az olyan főneveknél, mint a *Wort* 'szó', *Volk* 'nép', *Land* 'ország' stb.¹

Bármely nyelvtani szabály jellemezhető a *szegmenshalmazának* megadásával: {input-sztring, outputsztring, feltétel(ek)}. Két tetszőleges szabály akkor különbözik, ha a szegmenshalmazai különböznek.

Példánk genitívuszi szabályai bár azonos inputsztringgel és feltételekkel rendelkeznek, de eltérnek outputsztringjeikben. Ezért NySzK áll elő köztük: $\mathfrak{R}1 \blacktriangleright \mathfrak{R}2$.

Tekintsük a következő két példát szintén a németből:

- (6) **Nyelvtaninem-hibridek a németben**

$\mathfrak{R}1$ A hímnemű élőlényeket jelölő főnevek hímneműek, a nőneműeket jelölők nőneműek (a természetes nem elve). $\blacktriangleright \mathfrak{R}2$ A kicsinyítő képzős főnevek semlegesneműek.

- (7) **Egyeztetés nyelvtaninem-hibridekkel a németben**

$\mathfrak{R}1$ Az anaforikus névmás a nyelvtaninem-hibridek nyelvtani nemével egyezik. $\blacktriangleright \mathfrak{R}2$ Az anaforikus névmás a nyelvtaninem-hibridek természetes nemével egyezik.

(6) és (7) szabálpárjai esetén $\mathfrak{R}1$ és $\mathfrak{R}2$ *más feltételekkel* (és természetesen más outputtal) rendelkezik. A szegmenshalmazok felhasználásával egy tetszőleges $\mathfrak{R}1 \blacktriangleright \mathfrak{R}2$ szabálykonfliktus a következőképpen definiálható:

- (8) $\mathfrak{R}1 \blacktriangleright \mathfrak{R}2$ **nyelvtanisabály-konfliktus** (NySzK)

Olyan konstelláció, amelyben egy tetszőleges 'abc' sztring egyszerre eleget tesz $\mathfrak{R}1$ α és $\mathfrak{R}2$ β feltételének. Ebben a helyzetben megvizsgálandó $\mathfrak{R}1$ és $\mathfrak{R}2$ lehetséges outputja.

A következő, saját nyelvtudásomból származó példákat a németből, a spanyolból és az araból választottam:

- (9) **A kötőmód elbeszélő múlt idejének képzése a németben**

$\mathfrak{R}1$ A kötőmód elbeszélő múlt idejét szintetikus igealakokkal képezzük. $\blacktriangleright \mathfrak{R}2$ A kötőmód elbeszélő múlt idejét a *würde* segédigével, azaz analitikusan képezzük.

A szabálykonfliktus eredménye a német igeragozási paradigma többé-kevésbé szisztematikus dublettjei: *gäbe/würde geben* 'adnék' stb.

¹ Az -s genitívuszi végződésű alakok nem kizárólag beszélt nyelvi változatok, azaz valódi dublettekről van szó, hiszen az alakpárok egyszínű szinkron nyelvi változatot képviselnek.

(10) **Generikus hímnem a németben**

℞1 A nyelvtaniném-oppozícióban álló hímnemű főnév csak hímnemű referenseket jelölhet. **▲ ℞2** A nyelvtaniném-oppozícióban álló nőnemű főnév csak nőnemű referenseket jelölhet.

A generikus hímnemű főnevek a német nem-/gender irodalom leggyakrabban idézett példái, habár nem feltétlenül szabálykonfliktusként kezelik őket. A konfliktus abban áll, hogy vegyes nemű referenseknél (azaz többes számú csoportoknál) (10) szerint sem hímnemű, sem nőnemű főnevet nem lehetne használni. A németben (és sok más nyelvben) ezt a konfliktust **℞1** javára egy default hímnem oldja fel.

 (11) **Kötőmód folyamatos múlt idő a spanyolban: -era/-ese**

℞1 A kötőmód folyamatos múlt idejének képzése a spanyolban: elbeszélő múlt idő töve + *era* + személyragok. **▲ ℞2** A kötőmód folyamatos múlt idejének képzése a spanyolban: elbeszélő múlt idő töve + *ese* + személyragok.

Az **℞1 ▲ ℞2** a spanyol igék konjugációs paradigmájában szisztematikus dubletteket eredményez: *que hablara, hablaras, hablara, ...* vagy *que hablése, habléses, hablése, ...* 'hogy beszéltem/beszélnék' stb.

 (12) **Birtokos szerkezet mutató névmással az arabban**

℞1 A mutató névmás mellett a főnév határozott névelővel áll. A szerkezetben a mutató névmás megelőzi a főnevet, vö. (13a). **▲ ℞2** A birtokos szerkezetben a birtok megelőzi a birtokost, és ún. status constructusban, azaz határozott névelő nélkül áll: (13b).

- (13) a. $\text{ḥaaḏihi-} \quad \text{I-} \quad \text{kurah}$
 ez.FEM def.art labda.FEM.NOM
 'ez a labda'
 b. $\text{kuratu-} \quad \text{I-} \quad \text{waladi}$
 labda.FEM.NOM def.art fiú.MASC.GEN
 'a fiú labdája'

Ha a birtokos szerkezet birtokosát mutató névmással egészítjük ki, szabályos alakot kapunk: (14a).

Az **℞1 ▲ ℞2** akkor áll elő, ha a mutató névmás a birtokkal kell, hogy együtt álljon. Ahogy (14b) mutatja, a szabálykonfliktust úgy lehet feloldani, hogy a birtok status constructusban a birtokos előtt marad, a mutató névmás viszont az egész birtokos szerkezet végére kerül.

- (14) a. $\text{kuratu} \quad \text{ḥaaḏa-} \quad \text{I-} \quad \text{waladi}$
 labda.FEM.NOM ez.MASC def.art fiú.MASC.GEN
 'ennek a fiúnak a labdája'
 b. $\text{kuratu-} \quad \text{I-} \quad \text{waladi} \quad \text{ḥaaḏihi}$
 labda.FEM.NOM def.art fiú.MASC.GEN ez.FEM
 'a fiúnak ez a labdája'

4. A dimenziók/kritériumok

A leírandó jelenséghez *dimenziókat* definiálunk, így egy elméleti teret tudunk meghatározni a bázison. A dimenziókat az alapjukul szolgáló kritériumok alapján nevezzük el: **KR-1**, **KR-2**, ..., és több nyelvből származó *nyelvi adatok* segítségével határozzuk meg. A dimenziók lehetnek binárisak {1, 0} vagy skalárisak.

A NySzk kanonikus tipológiájához öt kritériumra/dimenzióra lesz szükség: **KR-1–KR-5**. Ezek mindegyikéhez a releváns szegmenshalmaz egy-egy eleme (input, output, feltételek) rendelhető, vö. (15):

(15) NySzk: dimenziók és szegmenshalmaz

KR-1 Elérhetőség	output
KR-2 Jegydominancia	feltételek
KR-3 Lokalitás	feltételek
KR-4 Frekvencia	input
KR-5 Variancia	feltételek (output)

Ezzel az öt dimenzióval megalkotható a NySzk-k elméleti nyelvészeti tere annak feltérképezésére, hogy milyen *lehetséges* realizációi lehetnek a jelenségnek: nemcsak annak a leírása, ami ténylegesen van, hanem annak is, ami elvileg lehetne. A dimenziók *logikailag függetlenek* egymástól, és *konvergálnak*. Ha egyesítjük a dimenziókat, kijelölhető egy elméleti *konvergáló pont*, amely a kanonikus realizáció helyének felel meg.

4.1. KR-1 Elérhetőség

Az első dimenzió a szabálykonfliktus outputjára vonatkozik. Normális realizációnak azt nevezük, ha az output 1 ALAK. A 0 vagy 2 alak ezzel szemben irregularitásnak számít. A szabálykonfliktusnak így három kimenetele lehet:

- [1] **Szóló győztes:** Az output 1 ALAK, mivel az egyik szabály „legyőzi” a másikat.
- [2] **Hiány:** Az output üres, 0 alak, mivel a két szabály ellentmond egymásnak.
- [3] **Dublett:** Mindkét szabály egy ALAKOT eredményez, az output két egyformán grammatikus alak.

A dimenzió elemei így rendezhetők:

(16) **KR-1 Elérhetőség:** DUBLETT > HIÁNY > SZÓLÓ GYŐZTES

KR-1 skaláris rendezése miatt a dublettek a szabálykonfliktus legjobb (legmegbízhatóbb) példái, hisz jelenlétük legtöbbször két szabályra utal.² A hiány csak indirekt bizonyítéka a szabálykonfliktusnak, egy hiányzó alak ugyanis nem feltétlenül NySzk-ra vezethető vissza. A szóló győztes végül a NySzk kanonikus elemzésekor a legkevésbé érdekes, hiszen semlegesíti bizonyos értelemben a szabálykonfliktust, és ezért a normális realizációhoz áll a legközelebb. Tekintsük a következő példákat:

[1] Dublett:

(17) **Nem-dublettek a németben** (= váltakozó nemű főnevek), mint *Knockout* 'kiütés': hím- vagy semlegesnem, (a); *Dolce Vita* 'édes élet': semleges- vagy nőnem, (b).

- a. **℞1** Az angolból átvett idegenszó mint igető-konverzió hímnemű. **▲ ℞2** Az angolból átvett idegenszó mint főnevesült főnévi igenév semlegesnemű.
- b. **℞1** Az idegenszó a német ekvivalens nemét kapja, azaz *Leben* 'élet': semlegesnemű. **▲ ℞2** Az idegenszó a németben megtartja eredeti nemét (*vita*: olasz, nőnem): nőnemű.

² A magyar *jöjj/gyere* és *lenne/volna* alakváltozatok közül, melyekre az egyik bírálóm felhívta a figyelmet, a pár egyik tagja valószínűleg szuppletív alaknak minősül, s mint ilyen szintén NySzk-nak tekinthető.

[2] Hiány:

(18) a. **A *scheinen* segédige a németben**

¶1 A *scheinen* 'tűnik' segédige ún. nem mondatértékű *zu* + főnévi igeneves vonzattal áll. ▲ ¶2 A *scheinen* szabályos befejezett múlt idejű alakot képez, azaz a *haben* segédige mellett befejezett melléknévi igenévi alakban áll.

¶1 következménye, hogy a *scheinen* főnévi igeneves vonzata nem emelhető ki a mondatkeretből, vö. (18b). ¶2 pedig kimondja, hogy más segédigékkal ellentétben a *scheinen* befejezett múlt időben nem főnévi igenévi alakban áll a *haben* segédige mellett, hanem befejezett melléknévi igenévként, vö (18c). Mivel azonban a befejezett múlt idő keretéből kötelezően ki kell emelni a *zu* + főnévi igeneves szerkezeteket, szabálykonfliktus áll elő, melynek eredménye, hogy a *scheinen* nem használható befejezett múltban, vö. (18d).

- (18) b. *weil er scheint [krank zu sein].
 c. *Er hat [krank zu sein] scheinen.
 d. *Er hat [krank zu sein] geschienen./ *Er hat geschienen [krank zu sein].

[3] Szóló győztes:

(19) a. **Előidejű főnévi igeneves szerkezetek módbeli segédigével a németben**

¶1 Az előidejű főnévi igenév az ige befejezett melléknévi igenevéből és a *haben* segédigéből áll (*arbeiten: gearbeitet haben*). ▲ ¶2 Egy szintaktikailag kondicionált allomorfa miatt a módbeli segédigék befejezett melléknévi igenevét segédigei használatban a főnévi igenév helyettesíti (*hat arbeiten *gemusst/müssen*).

A két szabály ellentmond egymásnak, mihelyt egy módbeli segédigét akarunk előidejű főnévi igeneves szerkezetben használni. A konfliktus, ahogy azt (19b) mutatja, ¶1 javára oldható fel. ¶1 a győztes szabály.

- (19) b. Er wurde befördert, ohne arbeiten gemusst/*müssen zu haben.
 'Előléptették, anélkül hogy dolgoznia kellett volna.'

4.2. KR-2 Jegydominancia

A második dimenzió a NySzK releváns jegyeire vonatkozik, és skalárisan így rendezhető:

- (20) **KR-2 Jegydominancia:** „VAK” JEGYEK > DESIGN-JEGYEK > SZEMANTIKAI JEGYEK

Ez a dimenzió arra az általános jegyhierarchiára épül, melyben a szemantikai jegyek univerzálisan dominánsabbak, mert a formális jegyeknél nagyobb hatókörrel rendelkeznek, és kevésbé sérthetők meg. Ezért itt azt tételezzük fel, hogy a szemantikai jegyek a szabálykonfliktusban éppen a legkevésbé érdekes esetek, mivel kevésbé extrém irregularitásokhoz vezetnek.

Sokkal feltűnőbbek a formális jegyek, melyeket tovább bonthatunk design-, azaz fonotaktikai jegyekre, és vak jegyekre, melyek szemantikailag nem interpretálhatók, de nem is fonotaktikai elveknek engedelmesskednek, mint pl. egy lexéma morfológiai komplexitása, a morfológiai jegyek vagy a valenciatulajdonságok stb.

A (20)-as skála azt jelenti, hogy a kanonikus NySzK vak jegyekre épül, kevésbé kanonikus az a szabálykonfliktus, melyben legalább egy jegy fonotaktikai természetű, és legkevésbé kanonikus esetben csak szemantikai jegyeket érintenek a szabályok, vö. az összefoglaló táblázatot (21)-ben és a példákat:

- (21) NySzk: vak, design- és szemantikai jegyek

♠1 vak jegy ▲ ♠2 vak jegy	>	♠1 design-jegy ▲ ♠2 vak jegy vagy ♠1 design-jegy ▲ ♠2 design-jegy (22)	>	♠1 szemantikai jegy ▲ ♠2 vak jegy vagy ♠1 szemantikai jegy ▲ ♠2 szemantikai jegy (23)–(24)
------------------------------	---	---	---	---

- (22)
- A határozott névelő fonológiai kondicionált allomorfiaja a spanyolban:**

a nőnemű *el* névelő

♠1 Hímnemű főnevek az *el*, nőneműek a *la* határozott névelővel állnak.

▲ ♠2 Egy DP-ben az /a á#/ fonémakombináció nem jól formált.

♠2 kimondja, hogy a hangsúlyos a-val kezdődő nőnemű főnevek előtt nem állhat a *la* névelő. A konfliktus feloldására ezeknél a főneveknél az amúgy hímnemű *el* névelő áll: *el hada* 'a tündér', *el hambre* 'az éhség', *el agua* 'a víz'.

- (23)
- Szám-hibridek egyeztetése a németben**

♠1 Mondathatáron túlnyúló anaforikus használat esetén az anaforikus névmás a szám-hibrid nyelvtani számával egyezik. ▲ ♠2 Mondathatáron túl az anaforikus névmás és a hibrid között szemantikai számegezés is lehetséges.

Ez a NySzk szintén dubletteket eredményez, mivel a *Team* típusú főnevek a mondathatáron túl az egyes szám semlegesnemű *es* és a többes számú *sie* személyes névmással is lehetnek koreferensek.

- (24) a.
- Hiányzó kötőmód múlt idő a magyarban**

♠1 A szükségszerűséget vagy elvárást kifejező mátrixigék után a mellékmondati ige kötőmódban áll. ▲ ♠2 A mellékmondat igéje időviszonyt fejez ki a mátrixigéhez képest.

Mivel a magyarban már nincs a kötőmódnak múlt ideje, a szabályban megjelölt jelen idejű mátrixigéhez nem lehet előidejűséget kifejező mellékmondatot kapcsolni:

- (24) b. *Olyan tehetséges a fiú, hogy muszáj, hogy egy külföldi tenisziskolában
- tanult legyen*
- .

Javítás nem lehetséges mindkét szabály megsértése nélkül: *tanult* múlt idő ugyan, de nem kötőmód; *tanuljon* ugyan kötőmód, de jelen idő, azaz egyidejűséget fejez ki. Mivel ezt a NySzk-t sem feloldani, sem kijavítani nem lehet, (24b)-hez nem képezhető helyes alak. A ♠1 ▲ ♠2 eredménye: hiány.

4.3. KR-3 Lokalitás

A lokalitás dimenzió azt jelöli, a nyelv mely szintjén jelentkezik a szabálykonfliktus. Ebben a dimenzióban aszerint rendezzük a nyelvi szinteket, hogy melyiken hoz létre a NySzk szembe-tűnőbb irregularitásokat. Intuitívan ezek a nyelv legizoláltabb szintjei, melyek szabály-rendszere a lehető legszűkebb hatókörrel rendelkeznek, vö. (25)-öt és a példákat:

- (25)
- KR-3 Lokalitás: FONOLÓGIA/INFLEXIÓ > SZINTAXIS > SZÓKÉPZÉS**

(26) **Az e-törlőszabály a németben**

¶1 A szabályos *-e/-en* inflexiós szuffixumokat a lexémák lexikális/morfoszintaktikai tulajdonságaik alapján kapják. ▲ ¶2 A *tő*+szuffixum szekvenciában az adjacens, *ə* (svá) hangzót tartalmazó szótagok fonotaktikailag nem jól formáltak.

A német inflexiós paradigmára jellemző ¶2 gondoskodik arról, hogy ¶1 ellenében törlődik a szuffixum *ə* hangzója a legkülönbözőbb inflexiós alakokban, mint pl. többes számban (**Lehrere/Lehrer*), a melléknévragozásban (**fadeen/faden*) vagy a fokozásban (**müdeer/müder*). Hasonló példákat más nyelvben is találunk, vö. a magyar *-i* melléknévi képzőt *-i* hangra végződő főnevek esetén: *Balatonalmádi*: **balatonalmádii/balatonalmádi*.

(27) **Labilis tőhangzók a magyarban**

¶1 A tőalternáló főnevek esetén az tárgyrag előtt kiesik a tő utolsó magánhangzója. ▲ ¶2 A tulajdonneveket mint lexikálisan jelölt főnévosztályt állandó tő jellemzi.

A *cukor* a *tábor* főnévvel ellentétben labilis tővel rendelkezik, következésképpen a két főnév ¶1 értelmében eltérően képi a tárgyesetet: **cukor-t/cukr-ot*, *tábor-t/tábr-ot*. ¶2 viszont ki mondja, hogy a tulajdonneveknél a tő rekonstruálhatósága, azaz állandósága fontosabb, mint az inflexió általános fonológiai elvei. A legjobban ez olyan labilis tővű közneveknél figyelhető meg, melyeket egy adott kontextusban tulajdonnévként használunk, s ekkor a tő nem mutat tőalternációt: *cukr-ot/Cukort*.

(28) a. **A három mássalhangzó szabálya a franciában**

¶1 A jövő idejű és a feltételes jelen idejű alakokat az ige ugyanazon tövéből képezzük. ▲ ¶2 A fonotaktikailag nem jól formált CCC szekvencia egy [ə] betoldásával javítható.

Az 1. konjugációba tartozó igék ¶1 értelmében ugyanabból a tőből képzik a jövő idejüket és a feltételes módjukat:

(28) b. *chanter* [ʃäte] 'énekel'

tő: *chante-* [ʃät]

jövő idő: *il chante-ra* [ʃätra]

feltételes mód: *il chante-raît* [ʃätre]

A többes szám 1. személyben viszont különböznek a jövő idő és a feltételes mód tövei. Ez ¶2-re vezethető vissza, az igemód/igeidő + személyragok morfológiai egység többes szám 1. személyben ugyanis két mássalhangzót tartalmaz feltételes módban, s ezért nem kapcsolódhat mássalhangzóra végződő igetőhöz. A *CCC szekvenciát feltételes módban egy [ə] javítja, ¶2 a győztes szabály, *chanter* két különböző tővel rendelkezik: [ʃät] und [ʃäte].

(28) c. *chanter* [ʃäte] 'énekel'

jövő idő: *il chante-rons* [ʃät Rö] tő: *chante-* [ʃät]

feltételes mód: *il chante-riens* [ʃät Rjō] tő: *chante-* [ʃäte]

A *szóképzés* úgymond a nyelvtan legliberálisabb szintje. A lexikális hiány itt nem jellemző, hiszen ha egy NySZK miatt lexikális deficit keletkezne, akkor azt a legkülönfélébb eszközökkel lehetne pótolni, s ez gyakran éppen a dublettek kialakulásának kedvez. A szinómim vagy kváziszinómim lexikális egységek nemcsak megférnek egymás mellett, de ahogya a következő német példák is mutatják, igen gyakoriak: *erklärbar/erklärlich* 'megmagyarázható'; *unersetzbar/unersetzlich* 'pótolható'; *Weine/Weinsorten* 'borok/borfajták'.

4.4. Frekvencia

A **KR-4** frekvencia dimezió azt mutatja meg, hogy milyen gyakori a NySzk bizonyos tokenek esetén. Az alábbi esetek különböztethetők meg:

(29) **KR-4 Frekvencia:** UNIKÁLIS > SZÓRVÁNYOS > RENDSZERES

(30) **A *brauchen* segédige kötőmód elbeszélő múltja a németben:** *brauchte/bräuchte*
 ¶1 A szintetikus kötőmód elbeszélő múlt idő gyenge igék esetén formailag egybeesik az kijelentő mód elbeszélő múlttal. A *brauchen* 'nem kell' segédige esetén tehát:
brauchte = nem kellett/nem kellene. ▲ ¶2 A kvázimódbeli segédigeként a *brauchen* analogikus módon a tőhangzója megváltozásával képzí a kötőmód elbeszélő múltat:
bräuchte = nem kellene.

(31) **A *jemand* 'valaki', *niemand* 'senki' határozatlan névmás ragozása a németben**
 ¶1 A határozatlan névmásokra névmási esetjelölés jellemző: *jemand*: *jemanden* 'valakit', *jemandem* 'valakinek'. ▲ ¶2 A *jemand*, *niemand* határozatlan névmás ragozhatatlan.

Szórványos előfordulású NySzk-ra példa az eddigiek közül a határozott névelő fonológiai kondicionált allomorfiája a spanyolban: *el hada* 'a tündér', *el hambre* 'az éhség', *el agua* 'a víz'. A rendszeres NySzk-ra példa a genitívuszi dublettek a németben (*des Worts/des Wortes*), a három mássalhangzó szabálya a franciában vagy a kötőmód-dublettek a spanyolban.

4.5. Variancia

Az utolsó dimenzió a NySzk és az allomorfia (allofónia) összefüggésére épül. Első látásra nyilvánvaló a logikai kapcsolat a fakultatív allomorfia és a szabálykonfliktus között: a fakultatív allomorfiából következik a NySzk. A kombinatorikus allomorfia ezzel ellentétben függetlennek tűnik a NySzk-tól, hiszen a mindenkor allomorfiát bizonyos feltételek választják ki, s ezek megkülönböztetik ¶1 és ¶2 szabályt. De van olyan eset is, hogy a kombinatorikus allomorfia éppen egy NySzk-ra vezethető vissza. Erre példa a már említett fonológiai kondicionált allomorfia a határozott névelő esetében a spanyolban, vö. (22).

Az ¶1 ▲ ¶2 a *la/una* és *el/un* kombinatorikus allomorfiákat eredményezi. Az allomorfia a két szabály feltételeinek pontosításával ugyan leírható lenne, de a konfliktus továbbra is fennállna, hiszen ¶2 egy sokkal általánosabb disszimulációs szabály megjelenési formája, amely például előírja, hogy *y* (és) [j]-vel kezdődő szó előtt *e*-vé válik, vagy hogy az *o* (vagy) [o]-val kezdődő szó előtt *u* lesz.

A variancia tehát a szabályok feltételeivel (és outputjával) összefüggő dimenzió:

(32) **KR-5 Variancia:** NINCS ALLOMORFIA > FAKULTATÍV ALLOMORFIA > KOMBINATORIKUS ALLOMORFIA

Fakultatív allomorfia esetén egy feltétel, de 2 output-alak van egy „abc” token esetén ¶1-ben és ¶2-ben. Mivel a dublettek mindig NySzk-ra vezethetők vissza, ebben a dimenzióban kevésbé irregulárisok. Ilyen példa: (i) az ejtéskönyví alakpárok a németben: *fandst/fandest* 'találtál'; (ii) a genitívuszi dublettek a németben; (iii) a kötőmód-alakok a spanyolban.

Kombinatorikus allomorfia esetén ¶1 és ¶2 feltételei különböznek, az „abc” token viszont mindkét feltételnek eleget tesz. A NySzk ezzel megszűnik, ezért ez az eset a kanonikus elemzés szempontjából a legkevésbé érdekes. Ilyen példa: (i) az *e*-törlőszabály a németben; (ii) az előidejű főnévi igenév módbeli segédigével a németben.

5. A kánon

A felállított dimenziók segítségével, a kritériumok konvergáló pontjának meghatározásával megadható a kanonikus tipológiában a *kánon*. A kánon logikailag definiált standard, egy fajta idealizáció, melyhez képes kalibrálhatók a valós jelenségek. A logikailag lehetséges megjelenési formák terében a „legjobb, legtisztább, legegységesebb” példát jelöli, még akkor is, ha nem gyakori vagy egyáltalán nem is létezik. Ezért nem azonosítható sem a leggyakoribb, sem a prototipikus példával.

A kanonikus NySzk meghatározására öt logikailag független dimenziót definiáltunk. Ezek konvergáló pontja adja meg, mi minősül kanonikus szabálykonfliktusnak, vö. (33):

(33) Kanonikus NySzk: konvergáló pontok

- KR-1** dublett
- KR-2** vak jegy
- KR-3** fonológiai/inflexiós szintű
- KR-4** unikális
- KR-5** nem allomorfiára épül

A kanonikus NySzk ezek szerint

- (i) egy inflexiós cella
- (ii) dublettje, amely
- (iii) morfológia/morfoszintaktikai jegyeket érintő NySzk-ra vezethető vissza,
- (iv) unikális és
- (v) nem allomorfiára épül.

Ezért ideális esetben egy szabályos és egy szabálytalan alak egyidejű jelenlétét keressük valamely inflexiós paradigma egyazon cellájában, ahol is a szabálytalan alak valószínűleg (i) a lexéma inflexiós osztályának megváltoztatásával, (ii) analógia útján, (iii) (kvázi-)szupplecióval vagy (iv) egy szabályos alak fonológiai redukciójával áll elő. A vizsgált példánk között akad is ilyen, mégha nem is sok. Ezért feltételezhetjük, hogy a kanonikus NySzk *labilis jelenség* a nyelvekben. Az itt bemutatott kanonikus vagy kánonközeli példákban például közös, hogy

- (a) régies vagy kevésbé használt alakok vagy
- (b) bár gyakoriak, de korábbi nyelvéllapotok megkövült alakjai vagy
- (c) szubsztenderd alakváltozatok vagy
- (d) rövidült alakok.

Ha a vizsgált példákat a dimenziókban elfoglalt helyül szerint értékeljük, kánonértékeket rendelhetünk hozzájuk. Az 5.0-s kánonérték azt jelenti, a példa mind az öt dimenzióban a „legjobb” skaláris tulajdonságokkal rendelkezik. A 4.1-es érték ezzel szemben négy dimenzióban a legfelső, egyben a kánonhoz közli értéket jelenti stb. A tanulmányban bemutatott példák alapján természetesen nem vonhatók le igazolható következtetések a kanonikus megjelenéssel kapcsolatban, mégis akad jelölt kanonikus vagy kánonközeli példára, vö. (34):

(34) A „legjobb” NySzk-k

a kánon (5.0)

brauchte/bräuchte (ragozás főige vagy módbeli segédige szerint)
jemand/jemanden ~ jemandem
 (ragozott vagy ragozatlan alak)

(4.1) kánonközeli, mivel nem unikális

Knockout (főnevesült igető;
 hímnem/főnevesült főnévi igenév:
 semlegesnem)

6. A valós jelenségek

A kánon csak idealizáció. A kanonikus tipológiában ezért az utolsó lépés mindig annak vizsgálata, hogy a valós nyelvi jelenségek milyen relációban állnak vele. A kánontól mért távolság a dimenziók *gyengítésével* határozható meg. A „KR: a > b” egy adott dimenzióban meghatározott érték gyengítését jelenti „a” értékről „b” értékre. Minél több dimenzió van és azokon minél több értéket gyengítünk, annál nagyobb a kánontól való „deviancia” mértéke. Utolsó lépésként az így nyert kanonikus térben lokalizálhatjuk a tényleges jelenségeket egy nyelvben, kontrasztívan vagy tipológiailag. A NySzK itt vizsgált konkrét példáiból kiindulva a következő általánosítások tűnnek valószínűnek:

(a) A NySzK esetén a *nem-kanonikusság* tűnik *prototipikusnak*. A kanonikus előfordulások ritkák és nehezen mutathatók ki. A kánontól való eltérés ezzel szemben tipikusnak mondható a nyelvekben. Ez összefügghet a nyelvek robusztus grammatikai rendszerével, azaz azzal, hogy kerülnek a NySzK-t.

(b) A példák nem szétszórta jelennek meg az elméleti térben, hanem jellegzetes minták rajzolódnak ki. A vizsgált példák négy mintát mutatnak:

- [1] A kánontól való elsődleges eltérés a *frekvencia* dimenzió gyengítésével adható meg. A 4.1-es példák szórványosan jelentkeznek egy nyelvben, a 4.0-sok pedig már szisztematikus előfordulásúak, pl. a kötőmód elbeszélő múlt idejének dublettjei a németben vagy a spanyolban.
- [2] A legtöbb NySzK az *egyeztetéssel* függ össze. Ez tűnik a nyelvtani rendszer „neurális” pontjának. Nem véletlen, hogy KT-t először az egyeztetésre dolgozták ki: Corbett (2006), Comrie (2003), Evans (2003).
- [3] A NySzK-t gyakran *design-szempontok* javítják/szüntetik meg. Főleg az inflexiók morfológiájában gyakoriak a „**ŕ1** Design-jegy **▲ ŕ2** vak jegy” típusú győztes szabályok: az e-törlőszabály a németben, a három mássalhangzó szabálya a franciában vagy a fonológiailag kondicionált határozott névelő a spanyolban.
- [4] Végül gyakori minta a nyelvekben, hogy a NySzK a „**ŕ1** szemantikai jegy **▲ ŕ2** vak jegy” típusú konfliktusra épül. Az output változhat. Ilyen példa a generikus himnem vagy a nyelvtaniném-konfliktusok a németben.

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm a cikk két névtelen lektorának az első változathoz fűzött részletes megjegyzéseit, kérdésfeltevéseit és kritikai észrevételeit. Ezeket szem előtt tartva készítettem el a tanulmány végső változatát.

Hivatkozások

- Baerman, Matthew – Dunstan Brown – Greville G. Corbett 2005. *The Syntax-Morphology Interface. A Study of Syncretism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, Dunstan – Marina Chumakina 2012. What there might be and what there is: an introduction to Canonical Typology. In Dunstan Brown – Marina Chumakina – Greville G. Corbett (szerk.) *Canonical Morphology and Syntax*. Oxford: Oxford University Press. 1–19.
- Brown, Dunstan – Marina Chumakina – Greville Corbett – Gergana Popova – Andrew Spencer 2013. Defining ‘periphrasis’: key notions. *Morphology* **22/2**:233–275.

- Comrie, Bernard 2003. When agreement gets trigger-happy. In Dunstan Brown – Greville G. Corbett – Carole Tiberius (szerk.) *Agreement: A Typological Perspective*. (Transactions of the Philological Society 101/2). Oxford: Blackwell. 313–337.
- Corbett, Greville G. 1999. Defectiveness, syncretism, suppletion, 'deponency': Four dimensions for a typology of inflectional systems. Előadás. The second Mediterranean Meeting on Morphology. Malta.
- Corbett, Greville G. 2001. Suppletion: Typology, markedness, complexity. In Manfred Krifka – Patrick O. Steinkrüger (szerk.) *On Inflection*. Berlin, Boston: De Gruyter. 25–41.
- Corbett, Greville G. 2003. Agreement: Canonical instances and the extent of the phenomenon. In Geert Booij – Janet DeCesaris – Angela Ralli – Sergio Scalise (szerk.) *Topics in Morphology. Selected Papers from the Third Mediterranean Morphology Meeting (Barcelona, September 20–22, 2001)*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. 109–128.
- Corbett, Greville G. 2005. The canonical approach in typology*. In Zygmunt Frajzyngier – Adam Hodges – David S. Rood (szerk.) *Linguistic Diversity and Language Theories*. (Studies in Language Companion Series 72). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 25–49.
- Corbett, Greville G. 2006. *Agreement*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Corbett, Greville G. 2007a. Canonical typology, suppletion, and possible words. *Language* **83**/1:8–42.
- Corbett, Greville G. 2007b. Deponency, syncretism and what lies between. In Matthew Baerman – Greville G. Corbett – Dunstan Brown – Andrew Hippisley (szerk.) *Deponency and Morphological Mismatches*. (Proceedings of the British Academy 145). Oxford: British Academy, Oxford University Press. 21–43.
- Corbett, Greville G. 2008. Determining morphosyntactic feature values: The case of case. In Greville G. Corbett – Michael Noonan (szerk.) *Case and Grammatical Relations. Studies in Honor of Bernard Comrie*. (Typological Studies in Language 81). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 1–34.
- Corbett, Greville G. 2009. Canonical inflectional classes. In Fabio Montermini – Gilles Boyé – Jesse Tseng (szerk.) *Selected Proceedings of the 6th Décembrettes: Morphology in Bordeaux*. Somerville: Cascadilla Proceedings Project. 1–11.
- Corbett, Greville G. 2010. Canonical derivational morphology. *Word Structure* **3**/2:141–155.
- Corbett, Greville G. 2011. Higher order exceptionality in inflectional morphology. In Horst J. Simon – Heike Wiese (szerk.) *Expecting the Unexpected: Exceptions in Grammar*. Berlin, Boston: De Gruyter. 107–126.
- Corbett, Greville G. 2012. Canonical morphosyntactic features. In Dunstan Brown – Marina Chumakina – Greville G. Corbett (szerk.) *Canonical Morphology and Syntax*. Oxford: Oxford University Press. 48–65.
- Corbett, Greville G. – Dunstan Brown – Marina Chumakina 2008. Prolegomena to a typology of periphrasis. Előadás. The 13th International Morphology Meeting, February 3–6. Vienna.
- Dixon, Robert M. W. – Aleksandra Ūr'evna Aĭkhenval'd (szerk.) 2002. *Word: A Cross-linguistic Typology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Evans, Nicholas 2003. Typologies of agreement: some problems from Kayardild. In Dunstan Brown – Greville G. Corbett – Carole Tiberius (szerk.) *Agreement: A Typological Perspective*. Oxford: Blackwell. 203–234.
- Greenberg, Joseph H. 1960. A quantitative approach to the morphological typology of language. *International Journal of American Linguistics* **26**/3:178–194.
- Hyman, Larry M. 2009. How (not) to do phonological typology: the case of pitch-accent. *Language Sciences* **31**/2–3:213–238.

- Lukács Ágnes – Rebrus Péter – Törkenczy Miklós 2009. A defektív igék kísérleti vizsgálata. In Maleczki Márta – Németh T. Enikő (szerk.) *A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei VII. Modellek, elméletek és elvek érvényessége nyelvi adatok tükrében*. Szeged: SZTE Általános Nyelvészeti Tanszék. 141–152.
- Nikolaeva, Irina – Andrew Spencer 2008. *Nouns as Adjectives and Adjectives as Nouns*. Kézirat.
- Sagot, Benoît – Géraldine Walther 2011. Non-canonical inflection: data, formalisation and complexity measures. In Cerstin Mahlow – Michael Piotrowski (szerk.) *Systems and Frameworks for Computational Morphology*. (Communications in Computer and Information Science 100). Berlin, Heidelberg: Springer. 23–45.
- Scheibl, György 2015. Grammatische-Regel-Konflikte. Eine kanonische Annäherung. *Acta Universitatis Wratislaviensis. Studia Linguistica* 34:151–195.
- Spencer, Andrew 2005. Extending deponency. In Matthew Baerman – Greville G. Corbett – Dunstan Brown – Andrew Hippisley (szerk.) *Deponency and Morphological Mismatches*. (Proceedings of the British Academy 145). Oxford: British Academy, Oxford University Press. 45–70.
- Spencer, Andrew – Ana Luís 2012. The canonical clitic. In Dunstan Brown – Marina Chumakina – Greville G. Corbett (szerk.) *Canonical Morphology and Syntax*. Oxford: Oxford University Press. 123–150.
- Stump, Gregory T. 2006. Heterocclisis and paradigm linkage. *Language* 82/2:279–322.
- Stump, Gregory T. 2007. A non-canonical pattern of deponency and its implications. In Matthew Baerman – Greville G. Corbett – Dunstan Brown – Andrew Hippisley (szerk.) *Deponency and Morphological Mismatches*. (Proceedings of the British Academy 145). Oxford: British Academy, Oxford University Press. 71–95.
- Stump, Gregory T. – Raphael Finkel 2008. Stem alternations and principal parts in French verb inflection. Előadás. *Décembrettes 6: Colloque International de Morphologie „Morphologie et classes flexionelles”*, December 4–5. Université de Bordeaux.
- Thornton, Anna M. 2008. A non-canonical phenomenon in Italian verb morphology: double forms realizing the same cell. Előadás. *The First Oxford Workshop On Roman Verb Morphology*, 28. August. Oxford.
- Walther, Géraldine 2011. Measuring morphological canonicity. *Linguistica* 51/1:157–180.